

dovinski resnici naravnost v obraz, če smatramo seveda za nalogo zgodovine, da nam odkriva pravo bistvo vseh dogajanj, njihovo vzročnost, medsebojno povezanost in usmerjenost. Lah pa se je lotil svojega dela z očitno tendenco, da dá tej zaroti nacionalen značaj in to ne samo hrvaški, temveč celo jugoslovanski, zato je tudi izumil v drugi polovici 17. stoletja (!) slovenskega plemiča Sigmo Virskega, da bi poleg Hrvatov, Uskokov in Vlahov zapletel v svojo povest še zastopnika Slovencev, ki se na kraju celo pravoslavno poroči z vlaško kneginjo Maro. Ob tej priliki se mi zdi potrebno povedati, da nikakor ne morem razumeti naših *tako zvanih* svobodemislecev, ki v negaciji katoličanstva tako radi proslavljajo protestantizem in pravoslavje, ki sta po svojem bistvu kot organizirana cerkev v marsičem prav presenetljivo slična katoličanstvu. Eni kot drugi pač ne priznavajo svobodnega odnosa človeka do življenja in sveta. S tem pa seveda nikakor nočem kratiti njihovih *resničnih* nacionalnih in kulturnih zaslug, katere pa ima brez dvoma tudi katoliška duhovščina. Poleg teh napak pa pogrešamo v povesti tudi motiviranosti v medsebojnem odnosu in dejanju nastopajočih oseb. (N. pr.: ljubezen Sige do Mare, ko še pravkar ljubi Jeleno.) Pogovori Sige z očetom pa pričajo pri pisatelju tudi o pomanjkanju psihološkega čuta. A oblikovalna nemoč se izraža zlasti v pisateljevem slogu, ki je povsem neoseben in okoren. Temu je brez dvoma krivo dejstvo, da obvlada pisatelj zelo slabo književni jezik in da mu uhajajo celo slovnične napake. N. pr.: „razboljeno srce“, str. 80, stalno zamenjavanje glagola morati z glagolom imeti: „Bosanski paša je imel napasti“, str. 21, „Poroka se je imela vršiti“, str. 64, „ki se je imel vrniti“, str. 69, „To sem vam imel povedati“, str. 79, „je imelo biti pripravljenih“, str. 107, pod vplivom nemščine je ušlo pisatelju tudi vsled, str. 26, namestu zaradi, pod vplivom srbohrvaščine pa šteje neslovensko, str. 13, in stalno uporablja izraz narod za ljudstvo, ko vendar pomeni pri nas narod Nation, za srbohrvaški narod (Volk) pa imamo izraz ljudstvo. Moti tudi raba pridevnika, kadar ga uporabljamo pridevno kot prilastek, ki stoji v tem primeru pred odnosnim samostalnikom, ne pa za njim kot pri Lahu „klance gorjanske“, str. 30, „škofa bezierskega“, str. 33. Povest, ki je tako docela zgrešena, bi pač ne smela iziti, in je le škoda, da gre taka knjiga v več desetisoč izvodih med naše ljudstvo, kateremu se s tako knjigo samo ubija smisel za dobra leposlovna dela.

(Konec prihodnjič.) — *Vinko Košak.*

L i a m O' F l a h e r t y: N o č p o i z d a j i. Poslovenil Oton Ž u p a n - č i č. Ljubljana 1931. Založba „Modra ptica“ v Ljubljani. Tiskarna Merkur. 368 strani.

Ob zgodbah iz podzemlja človek nehote postane pozoren. Na tem področju so literarni grehi brezštevni. Grez detektivskega močvirja je blizu. „Noč po izdaji“ pa ni nič takega. Je mogočna stvar, pisana po pravičnem umetniku, pisana s surovim črtalom, ki pa je v pisateljevi roki vendar umelo ustvariti verne in pretresljive slike iz proletarskega miljeja v glavnem mestu Zelenega otoka. Ko čitaš to čudovito zgodbo, ki nevzdržno hiti k Gypovi nasilni, a vendar tako patetični smrti, se ti zazdi, da se je pisatelj ves čas kakor namenoma izogibal umetnemu pisanju. Vsak stavek je tako preprosto povedan, kot bi ti povest pravil slučajen znanec iz nočnega zavetišča, kjer se zgodba pričinja. Vendar pa je baš ta preprostost v sredstvih pisateljeva največja umetnost.

Med mojstrsko nametanimi perspektivami dublinskih predmestnih ulic se po neizprosni zakonih maščevalnosti tajne teroristične organizacije zapleta usoda velikana Gypa, bornega človeškega bitja, ki je v trenutju čisto animaličnega pohlepa po lepšem življenju in v skladu s policijskimi predpisi prodalo za nekaj srebrnikov tovariša, ki je pa sicer že radi hude bolezni zapisan gotovi smrti. Za to svojo naivno kombinacijo mora biti Gypo v skladu s predpisi proletarske zajednice ujet, sojen in usmrčen. Vse to se izvrši točno, razumno in, recimo, pravično. Nezvesti sodrug Gypo zvečer instinktivno zbeži pred Erinijami in se vso noč potika okrog, pada pri tem v velikodušnost, v uživanje in paničen strah. Smešno kot miš bega na vse strani in čisto brez razuma, prav po živalsko poskuša najti izhod iz zagate. Vse zastonj, mišnica se vse bolj oži in zapira.

Gypo je končno ujet. Strašni poveljnik Dan Gallagher ga ponoči obsodi v na pol porušeni kleti na smrt. Kakor pa sta se sodba in kazen izvršili po nekih neusmiljenih zakonih, ki leže izven človeškega srca in se podrejajo stvarnim zahtevam družabne samoobrambe, tako se bednemu Gypu, ki se pred smrtjo ves izranjen od krogel zasledovalcev zateče v bližnjo cerkev, čudovito razodene v predsmrtni megli nekaj dotlej neznanega, po čemer pa je že davno poprej v nezavednosti hrepenelo njegovo srce, namreč usmiljenje, ki ga ni nikdar poznal. Njegovo v smrtnih krčih drgetajoče srce se pri tem napolni s prečudno sladkostjo, saj je končno okusilo sicer pozno sezoreli, a vendar tolikanj žlahtni sadež z drevesa življenja.

Mojstrska risba prizorov in oseb dokazuje, da je pisatelju milje izredno domač. Nikjer ni opaziti omahovanja ali iskanja obrisov in barv. Vsaka poteza je jasno načrtana z vajeno roko. Osebe žive pred nami v vsej slikovitosti svojega telesa in vsej značilnosti svoje duše. Koj na prvih straneh se dodobra seznanimo s smešno gmoto mišic in kosti, nad katero kraljuje ogromna glava z malenkostno razvitimi možgani. To je Gypo, velikan, ki bi mogel odriniti vogal hiše, pa nima toliko razuma, da bi se mogel zamisliti v razum drugih. Strašni Dan Gallagher, poveljnik terorističnih udarnikov, stoji pred nami trd in neizprosen, z izklesanim licem in kamenitim srcem, živ kazenski zakonik. Vendar se mu kamenito srce omehča pred simpatično Mary Philippsovo, ki pa se ga boji in hrepeni ven iz predmestja v kulturno gosposko življenje. Kako toplo in verno je podana skromna, a neizmerno dobra in ljubeča gospa Philippsova, tako človečanska, da nam more vsem vzbuditi spomin na naše matere in bi jo prav lahko predstavili v našo slovensko sredino. Točno, a vendar fino so opazovana dekleta z ulice in njihov pohlep po denarju, njihova hitro se menjajoča čuvstvenost in primitivni pojmi o časti in dostojnosti.

Prevajalec je izvršil ne le vzorno, ampak v nekem smislu celo pionirsko delo. Moral se je namreč približati realistično podani govoric na pol proletarskega, na pol zločinskega okolja. Razumljivo je, da je to za nas, ki še nimamo tradicije v tem izrodku velikih mest, delo, ki zahteva mnogo ustvarjalne sile. Prevod je izredno posrečen in v našem prevodnem slovstvu tembolj pomemben, ker nas seznanja z veliko umetnostjo doslej neznanega nam Kelta.

Nenavadno veliki tisk je sicer za oko blagodejen, vzbuja pa dojem molitvenika, tako da se človek ne more ubraniti nekega komičnega vtisa.

J. Prezelj.